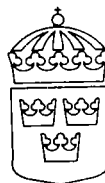

Bostadsutskottets betänkande

1988/89:BoU1

Regler om bygga m.m.

1988/89
BoU1

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 18 motioner helt eller delvis. I tre motioner (m) behandlas frågan om byggnormernas utformning och omfattning i stort. Utskottet avstyrker motionerna med motiveringen att ett av boverkets styrelse nyligen fattat beslut om nybyggnadsreglernas utformning i allt väsentligt ligger i linje med vad motionärerna förordat om normernas utformning.

Utskottet gör fyra tillkännagivanden. Det gäller källsortering av sopor, regler om inbrottssäkrare dörrar, brandsäkerheten vid alternativa boendeformer och säkerhetskontrollen av hissar.

Övriga motioner avstyrks av utskottet.

Sex reservationer har fogats till betänkandet bl.a. om utformning av byggföreskrifter m.m. och om planering för handikappade.

Fem särskilda yttranden har avgivits, bl.a. beträffande krav på rökgångar och hisskravet vid vindsinredningar.

1 Motionerna

I detta betänkande behandlas de under allmänna motionstiden 1988 väckta motionerna

1987/88:Bo211 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen förordats om utformningen av Svensk byggnorm,

1987/88:Bo239 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att statens planverk ges i uppdrag att utforma sådana föreskrifter/bestämmelser till plan- och bygglagen (PBL) som föreslås i motionen beträffande ombyggnadsåtgärder,

1987/88:Bo243 av Agne Hansson m.fl. (c) vari yrkas

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändringar av byggnormerna så att kvalitetskraven i byggandet bättre tillgodoses,

5. att riksdagen hos regeringen begär förslag till en kontroll- och besiktningsorganisation i enlighet med vad som anförts i motionen,

1987/88:Bo248 av Jan Sandberg (m) vari yrkas

1988/89:BoU1

3. att riksdagen hos regeringen begär att statens planverk får i uppdrag att avveckla verkets normer med undantag av dem som reglerar enkla tekniska funktionskrav och grundläggande säkerhetsnormer,

1987/88:Bo249 av Jan Sandberg m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om byggnormerna,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hisskravet vid vindsinredningar,

1987/88:Bo262 av Alf Svensson (c) vari yrkas

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utrymme för förvaring av grönsaker och rotfrukter i flerbostadshus,

1987/88:Bo505 av Ulla-Britt Åbark och Anita Johansson (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ett tillägg i Svensk byggnorm om brandvarnare,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av information om installation av brandvarnare i våra bostäder,

1987/88:Bo506 av Ingvar Björk (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rörelsehindrade personer och flervåningshus,

1987/88:Bo509 av Ingegerd Anderlund m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av åtgärder för att nå maximal brandsäkerhet i alternativa boendeformer,

1987/88:Bo511 av Birgitta Hambræus (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär byggnormer så att hygien i badrummen underlättas,

1987/88:Bo516 av Charlotte Branting och Barbro Sandberg (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om krav på rökångar i nybyggnationer och vid genomgripande reparationer,

1987/88:Bo517 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att vid ny- och ombyggnad av fastigheter hänsyn skall tas till behovet av källsortering av sopor redan i hushållsledet, och att statens planverk ges i uppdrag att utforma sådana föreskrifter/bestämmelser till plan- och bygglagen (PBL).

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:Jo766.

1987/88:Bo518 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillgängligheten i byggnader.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:So235.

1987/88:Bo523 av Ulla Orring (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vattenskadesäkrare byggnader.

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att kostnader för inbrottssäkrare entrédörrar bör få räknas in i låncunderlaget vid beslut om bostadslån.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regler om inbrottssäkrare entrédörrar tas in i nybyggnads- och ombyggnadsföreskrifterna till plan- och bygglagen.

1987/88:Bo539 av Berit Bölander m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att offentliga toaletter skall förses med skötbord.

1987/88:Bo540 av Sven-Åke Nygårds (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en översyn av ansvarsfrågan för säkerhetskontrollen av hissar.

1987/88:Bo543 av Ulla Orring m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bostadens funktioner och förvaringsutrymmen för livsmedel.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:L727.

2 Uppgifter i anslutning till motionerna

2.1 Byggnormer m.m.

2.1.1 Normsystemets uppbyggnad

Plan- och bygglagen (PBL) trädde i kraft den 1 juli 1987. PBL ersatte byggnadslagen (BL), byggnadsstadgan (BS) samt lagen om påföljder och ingripanden mot olovligt byggande (LPI).

I 16 kap. PBL finns bestämmelser om bemyndiganden. I 1 § anges att regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får meddela de föreskrifter om krav om byggnader m.m. utöver de bestämmelser i 3 kap. PBL som behövs bl.a. för en lämplig utformning av byggnader och andra anläggningar samt tomter och allmänna platser. Med stöd av detta lagrum har regeringen utfärdat en plan- och byggförordning (PBF)(SFS 1987:383). Genom PBF har regeringen bemyndigat statens planverk – numera plan- och bostadsverket – att meddela föreskrifter till PBL avseende nybyggnad och ombyggnad samt förbättring.

Statens planverk har underställt regeringen ett förslag till *nybyggnadsföreskrifter och förbättringsföreskrifter* och allmänna råd till dessa. Planverket har senare ytterligare bearbetat förslaget och i juni 1988 överlämnat ett förslag bestående av två delar, nybyggnadsregler och förbättringsregler. Regeringen beslöt i juni 1988 att medge plan- och bostadsverket att utfärda nybyggnadsföreskrifter och förbättringsföreskrifter i huvudsak med det innehåll som planverket föreslagit. I regeringsbeslutet konstaterades att verkets förslag i huvudsak innehåller funktionsinriktade föreskrifter och allmänna råd samt att verkets förslag innefattar en kraftig beskärning av gällande regelbestånd och att det i övrigt präglas av de riktlinjer för regelförenkling som riksdagen gett uttryck åt under senare år.

För närvarande gäller föreskrifterna i Svensk byggnorm 1980 (SBN 1980) vid nybyggnad.

1988/89:BoU1

Plan- och bostadsverkets styrelse har vid sitt sammanträde den 25 oktober 1988 beslutat att utge nybyggnadsregler (föreskrifter och allmänna råd) samt bemyndiga generaldirektören att före trycklov vidta de justeringar som den formella granskningen föranleder. De beslutade reglerna överensstämmer i huvudsak med det i juni 1988 till regeringen överlämnade förslaget. Reglerna träder i kraft den 1 januari 1989. Parallellt med de nya reglerna skall de föreskrifter som finns i SBN 1980 och i vissa andra av planverket utarbetade författningar tillämpas om sökanden begär det och ansökan om lov görs före den 1 januari 1991. Vad rör byggnadsarbeten som inte kräver lov kommer dessa äldre författningar att kunna tillämpas om arbetena påbörjas före den 1 januari 1991. Två av styrelsens ledamöter anmälde reservation mot beslutet.

Beträffande *ombyggnadsföreskrifterna m.m.* pågår ett arbete i plan- och bostadsverket med att utarbeta föreskrifter till PBL. I avvaktan på att dessa utfärdas gäller vad i PBL och i PBF stadgas om befintliga byggnader. Eftersom det endast finns de i PBL och PBF allmänt hållna föreskrifterna ankommer det på byggnadsnämnden att i det enskilda ärendet pröva om kravet på varsamhet tillgodosetts och dessutom göra en avvägning mellan den befintliga byggnadens förutsättningar och de grundläggande egenskapskraven på byggnader i allmänhet sådana dessa kommer till uttryck vid nybyggnad.

I PBL finns också regler (16 kap. 2 §) om typgodkännande och tillverkningskontroll. Regeringen har uppdragit åt plan- och bostadsverket att handha dessa frågor. Ytterligare uppgifter om typgodkännandeverksamheten lämnas nedan (avsnitt 2.1.3).

2.1.2 Normfrågor som aktualiserats i vissa motioner, tidigare riksdagsbehandling m.m.

Låsutredningen föreslog i betänkandet Konsumentskydd på låsområdet (SOU 1975:19) att *bestämmelser om inbrottskydd* borde införas i dåvarande BS. Regeringens bedömning av utredningens förslag i denna del redovisades i en inom handelsdepartementet i maj 1977 upprättad promemoria. I promemorian angavs att frågan skulle behandlas inom ramen för den översyn av byggnadslagstiftningen som pågick.

PBL-utredningen behandlade frågan i sitt betänkande Ny plan- och bygglag (SOU 1979:66, s. 276). Utredningen ansåg att ett effektivt inbrottskydd är viktigt men att det fanns flera andra sätt att förbättra detta skydd än att införa byggnadstekniska föreskrifter om vilka lås, dörrar etc. som skall finnas för att förebygga inbrott. Något förslag i frågan lade utredningen därför inte fram. Frågan har därefter inte aktualiserats i det vidare PBL-arbetet.

I bostadslånesammanhang är det möjligt att belåna åtgärder beträffande huset vilka minskar driftkostnaderna eller kan väntas bli till varaktigt nytta för de boende. Med stöd av denna regel kan beaktas de ökade kostnader som blir följden av att inbrottsäkrare dörrar sätts in i lägenheterna.

I nybyggnadsreglerna finns ett kapitel om *brandskydd*. En indelning i tre brandklasser görs. I korthet gäller följande klassindelning.

Till klass Br 1 räknas byggnad med tre eller flera våningar samt byggnader med två våningar som rymmer antingen samlingslokal eller skola för 150 personer eller hotell, vårdanläggning eller industri i vilka bor resp. arbetar fler än 50 personer.

Till klass Br 2 räknas byggnad med två våningar och en yta större än 200 m² eller en byggnad med två våningar som i princip rymmer fler än två bostadslägenheter och har bostads- eller arbetsrum i vindsplanet. Till denna klass räknas under vissa förutsättningar också hotell och samlingslokaler.

Övriga byggnader räknas till brandskyddsklass Br 3.

I betänkandet BoU 1987/88:2 (s. 13) behandlades hösten 1987 en motion (fp) om krav på *rökgångar i nybyggda hus*. Utskottet anförde att bestämmelserna i PBL bl.a. innebär att byggnader som värms upp med el skall ha sådan planlösning att en övergång till uppvärmning med andra energislag underlättas. Detta innebär i sin tur att planlösningen skall medge att en rökgång kan installeras i efterhand t.ex. vid övergång från eluppvärmning till uppvärmning med fasta bränslen. Utskottet, som ansåg att gällande bestämmelser i rimlig utsträckning tillgodoser kravet på förberedelser för ändrat uppvärmningssätt, avstyrkte motionen. Den avslogs av riksdagen. I ett särskilt yttrande (fp, c) anfördes att det kunde finnas anledning att återkomma till frågan om gällande regler inte är tillräckliga.

I det ovannämnda förslaget från planverket om nybyggnadsföreskrifter m.m. finns ett kapitel om *fuktskydd*. I föreskrifterna finns regler om krav på skydd mot vatten och fukt både utifrån och inifrån. Golv och väggar i våtutrymmen skall förses med vattentäta skikt. Om det finns risk för utläckande vatten på dolda ytor inomhus skall utlopp från dessa ytor anordnas så att vattnet snabbt blir synligt.

Planverket har, enligt vad som uppgivits, på ett flertal punkter tillgodosett de önskemål om preciseringar och förtydliganden som framförts av remissinstanserna i fråga om ett bättre skydd mot vattenskador.

2.1.3 Tillgänglighet i byggnader

Enligt 2 kap. 4 § PBL gäller vid nybyggnad att inom områden med sammanhållen bebyggelse, bygghesmiljön skall utformas så att personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga kan använda området. Byggnader som innehåller bostäder, arbetslokaler eller lokaler till vilka allmänheten äger tillträde skall vara inrättade så att de kan användas av personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga.

För att bostäder och lokaler skall kunna besökas av personer med någon form av funktionsnedsättning måste t.ex. hissar och ramper anordnas. Korridorer, dörrar, toaletter och kapprum måste utformas så att de kan fungera för sådana personer (besökstillgänglighet).

Att bostäder och lokaler skall kunna användas innebär att de permanent skall kunna nyttjas. Bostäderna skall vara planerade och förberedda så att vanliga anpassningsåtgärder skall kunna göras utan orimliga kostnader. I bostadshus med tre eller flera våningsplan skall hiss finnas. Hus med färre än tre våningar skall utformas så att möjlighet finns att utan svårighet installera hiss eller annan lyftanordning.

Vid *ombyggnad* gäller att de delar som byggs om skall utföras så att de tillförs de egenskaper som anges för nybyggnad. Beträffande tillgänglighet gäller att de ombyggda delarna skall tillföras de i PBL angivna kraven om det inte är uppenbart oskäligt med hänsyn till ombyggnadens omfattning och byggnadens standard.

Avsteg från tillgänglighetskravet i PBL kan grundas antingen på planer eller på den enskilda byggnadens förutsättningar. Skall avsteg från kravet medges är förutsättningen att de lägre kraven befunnits lämpliga med hänsyn till förhållandena inom området och att kraven anges i ett kommunalt beslut i form av områdesbestämmelser eller detaljplan. Ett på så sätt beslutat lägre krav kan ytterligare jämkas.

I mån av tillgång på medel kan *statsbidrag* lämnas för åtgärd i eller i anslutning till bostadshus som husägaren vidtar för att förbättra bostädernas tillgänglighet för äldre och handikappade. Statsbidraget lämnas för åtgärder i befintlig bebyggelse antingen i samband med ombyggnad eller utan samband med ombyggnad eller utan samband med andra åtgärder. Statsbidrag lämnas i första hand för installation av hiss och andra lyftanordningar. Bidrag för hissinstallationer i bostadshus med fler än tre våningar lämnas dock endast om den sammanlagda bruksarean understiger 800 m² inkl. bottenvåningen. Statsbidrag lämnas med 30 % om kommunen förbinder sig att lämna ett bidrag motsvarande 20 % av den godkända kostnaden. I första hand skall bidrag lämnas för åtgärder i bostadsområden för vilka kommunen upprättat en plan för förbättring av tillgängligheten.

Som villkor för *bostadslån* till ombyggnad gäller att hiss skall installeras i trapphus med minst tre våningsplan, om inte kommunen genom bestämmelser i detaljplan eller områdesbestämmelser har funnit att bebyggelsen ändå får långsiktigt godtagbara egenskaper. Villkoret skall inte heller gälla, om byggnadsnämnden i annat fall med stöd av PBL har avstått från att hävda hisskravet. Bestämmelsen gäller i låneärenden där ansökan kommit in till kommunen fr.o.m. den 1 januari 1988. Från samma datum gäller också att amorteringstiden för bostadslån för ombyggnad till hus med minst tre våningsplan bestäms till högst 20 år, om huset efter ombyggnaden saknar hiss och ombyggnaden inte avser en kulturhistoriskt värdefull byggnad. Under åren 1984–första halvåret 1988 har hissbidrag lämnats till 1 347 hissar. För 12 500 lägenheter har därigenom tillgängligheten ökat. Drygt 200 milj. kr. har beviljats i statsbidrag. Under den ovan angivna perioden nåddes en topp år 1986 med statsbidrag till ca 500 hissar.

2.2 Typgodkännande m.m.

PBL innefattar bestämmelser om *typgodkännande* och tillverkningskontroll. Efter ansökan kan sålunda prövas om vissa slag av material, konstruktioner eller anordningar får användas i byggnader eller andra anläggningar – frivilligt typgodkännande. Om det behövs till skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa får dessutom regeringen föreskriva att vissa material m.m. endast får användas efter godkännande – obligatoriskt typgodkännande. Till typgodkännande kan kopplas krav på tillverkningskontroll. Efter ansökan kan dessutom bestämmas att tillverkningskontroll skall utföras utan samband med typgodkännande.

Kraven på byggnader som de kommer till uttryck i 3 kap. PBL omfattar i tillämpliga delar också hissar och andra lyft- eller transportanordningar. Enligt 3 kap. 13 § skall sålunda byggnader underhållas så att deras egenskaper i huvudsak bevaras. Här i inbegrips också att anordningar i byggnaden, som t.ex. hissar, skall skötas så att de fungerar på avsett sätt. Med stöd av bestämmelserna i 16 kap. kan dessutom regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter till skydd för liv och personlig säkerhet. I förslaget till ny plan- och bygglag (prop. 1985/86:1 s. 249) uttalar också bostadsministern sin avsikt att i annat sammanhang lägga fram förslag till en förordning om hissar som skall ersätta kungörelsen (1939:783) angående anordnande och byggande samt tillsyn av hissar. Något sådan förslag har dock ännu inte lagts fram. Arbeta med en ny förordning pågår för närvarande i bostadsdepartementet och arbetarskyddsstyrelsen.

I den nu gällande kungörelsen regleras bl.a. tillsynen av hissar. Enligt kungörelsen är yrkesinspektionen tillsynsmyndighet för hissar som används i verksamhet där arbetsmiljölagen gäller. I övriga fall är byggnadsnämnden tillsynsmyndighet. För tillsynens utövande anlitas AB Statens Anläggningsprovning (SA). Vid sin periodiskt återkommande tillsyn utfärdar SA ett protokoll. I detta protokoll noteras eventuella brister m.m. avseende den aktuella hissen. Det åligger sedan den hissansvarige (normalt sett fastighetsägaren) att åtgärda de brister som noterats. Om så befinns erforderligt kan SA föreskriva att ny besiktning skall ske när bristerna åtgärdats. Vid allvarliga brister kan SA stänga av den aktuella hissen.

Frågan om tillsynen av hissar behandlades år 1980 i en rapport från riksrevisionsverket (RRV). I rapporten föreslogs bl.a. att tillsynen av hissar centralt borde överföras till statens planverk och lokalt läggas på byggnadsnämnderna.

3 Utskottet

3.1 Inledning

I flera av de motioner som behandlas i detta betänkande tas upp frågor om ändringar i plan- och bygglagen (PBL) och/eller i de byggregler som kompletterar lagstiftningen och i vilka mera uttömmande än vad som är möjligt i PBL och i plan- och byggförordningen (PBF) närmare föreskrifter om byggandet ges. Ovan (avsnitt 2.1) har i sammandrag beskrivits systemets uppbyggnad och det pågående arbetet med byggreglerna. Utskottet hänvisar till denna redogörelse och till vad nedan anförs med anledning av vissa motioner.

3.2 Normsystemets uppbyggnad och omfattning

Regler om byggande och olika krav på bl.a. byggnaders utformning kan hävdas genom PBL (bl.a. 2 och 3 kap.), PBF och genom de nyligen av regeringen och plan- och bostadsverket (boverket) beslutade nybyggnadsreglerna (föreskrifterna och allmänna råden) som skall börja tillämpas den 1 januari 1989. Under vissa förutsättningar gäller Svensk byggnorm 1980 (SBN

1980) under en övergångstid parallellt med de nyligen beslutade reglerna. I sammanhanget bör nämnas att ett arbete pågår med att utarbeta ombyggnadsregler. Denna fråga behandlas ytterligare nedan (avsnitt 3.4).

1988/89:BoU1

Frågan om den principiella utformningen och inriktningen av de regler som behövs för att fylla ut PBL tas upp i tre motioner. I moderata samlingspartiets partimotion 1987/88:Bo211 yrkande 16 föreslås riksdagen som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen förordats om *utformning av byggföreskrifter m.m.* Enligt motionärerna tenderar det förslag till SBN som utarbetas för att anpassa normerna till PBL att bli än mera omfattande än SBN 1980. Vad som behövs är enligt deras uppfattning inte flera utan färre regler. SBN bör reduceras till att omfatta ett fåtal bestämmelser och funktionskrav. I princip samma inställning förs fram i motion 1987/88:Bo248 (m) yrkande 3 och i motion 1987/88:Bo249 (m) yrkande 2. Yrkandena i dessa båda motioner går ut på att byggnormerna endast skall omfatta grundläggande säkerhets- och brandsäkerhetskrav.

Med anledning av motionerna anför utskottet följande. Det kan rimligen inte finnas någon berättigad kritik mot en uppfattning som innebär att reglerna inte skall göras mera omfattande än nödvändigt för att fylla ut de krav om byggande och om byggnaders utformning, som skall hävdas med stöd av PBL och följdförfattningar. Det är dock nödvändigt att regler finns som gör det möjligt att förverkliga av samhället ställda krav på byggnaders utformning.

Beträffande de invändningar som förs fram i motionerna vill utskottet upplysa att nybyggnadsreglerna mätt i antal sidor i stort sett omfattar hälften så många sidor som SBN 1980. Det bör också erinras om att de nu utarbetade reglerna i enlighet med regeringens uppfattning i PBL-propositionen (prop. 1985/86:1 s. 100) så långt möjligt skulle uttryckas som funktionskrav. Vad i propositionen i denna del anfördes mötte inte invändning vid utskottets och riksdagens behandling av propositionen. Även motionärerna har, som framgått ovan, givit uttryck för uppfattningen att byggreglerna bör uttryckas som funktionskrav.

Även om det från tid till annan kan yppas olika uppfattningar om byggreglernas omfattning och utformning konstaterar utskottet att vad i de nu behandlade motionerna anförts inte på något avgörande sätt skiljer sig från den utformning av regelsystemet som blivit följden av det nyligen fattade beslutet av boverkets styrelse. Sålunda har, som framgått ovan, reglernas omfång minskat. Till skillnad från dagens normer uttrycks de så långt möjligt som funktionskrav, något som ju också motionärerna uttalat sig för. Ett tillkännagivande enligt motionerna är sålunda varken nödvändigt eller meningsfullt. Vad i motionerna förordats får i inte ringa grad anses tillgodosett. Utskottet avstyrker därför bifall till moderata samlingspartiets partimotion 1987/88:Bo211 yrkande 16 och till motionerna 1987/88:Bo248 (m) yrkande 3 och 1987/88:Bo249 (m) yrkande 2.

Utöver vad nu anförts om reglernas utformning finner utskottet anledning beröra frågan om det finns tillräcklig anledning att avvakta med beslutet om nybyggnadsregler.

Under utskottets beredning av de nu aktuella motionerna har framförts uppfattningen att utskottet skulle föreslå riksdagen att göra ett uttalande

närmast av innebörden att boverket borde avvakta med beslutet om nybyggnadsregler m.m. och att denna uppfattning skulle ges regeringen till känna. Vad frågan gäller är således om tid för ytterligare beredningsarbete skulle avsättas eller om denna uppfattning skulle få stå tillbaka för önskemålet att nu få föreskrifter som är bättre anpassade till PBL än vad som rimligen är fallet med SBN 1980.

Utskottet har förståelse för att överväganden om ett så omfattande system som de nyligen beslutade reglerna – även om dessa är mindre omfattande än SBN 1980 – kan behöva göras under relativt lång tid. Arbetet med föreskrifterna har också pågått under flera år. Dåvarande planverket fick i november 1984 regeringens uppdrag att utarbeta föreskrifter i anslutning till PBL. I augusti 1987 lämnade planverket till regeringen sitt förslag till nybyggnadsföreskrifter och allmänna råd till dessa. Ett bearbetat förslag lämnades i juni 1988.

Vid en avvägning mellan önskemålet om ytterligare tid för beredning av ärendet och önskemålet om att få till PBL bättre anpassade regler och råd har utskottet stannat för uppfattningen att den handläggningsordning som förevarit i ärendet är att föredra. Detta innebär naturligtvis inte att de nu utarbetade reglerna inte kan behöva ändras och kompletteras allteftersom ytterligare erfarenhet vinnas och nya propåer gör sig gällande. En liknande uppfattning vägledde utskottets beslut om PBL.

Sammantaget har vad som under utskottets beredning av ärendet framkommit sålunda inte givit utskottet anledning att förorda en annan handläggning av ärendet om nybyggnadsregler än den som faktiskt ägt rum.

I detta avsnitt behandlar utskottet också motion 1987/88:Bo243 (c) yrkande 3. Motionärerna anför att byggnormerna måste ges en klarare och enklare utformning så att *miljö- och kvalitetskraven i byggandet* sätts i förgrunden. Dagens normer är enligt deras uppfattning så oklara att ett byggande som eftersätter kvalitetskraven kan fortgå.

Utskottet har givetvis ingen annan uppfattning än motionärerna om att föreskrifterna skall ges en klar och enkel utformning. Det kan förutsättas att de nyligen beslutade reglerna getts en sådan utformning att kvalitetskraven i byggandet kan tillgodoses i rimlig omfattning. Det kan också upplysas om att i det regeringsbeslut i vilket boverket medges utfärda nybyggnadsföreskrifter och förbättringsföreskrifter det anförts att verkets förslag till utformning av föreskrifterna bl.a. medför skärpta krav på fuktskydd, energihushållning och minskade luftföroreningar från fastbränsle.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1987/88:Bo243 yrkande 3.

3.3 Normfrågor som aktualiserats i motioner

I detta avsnitt behandlar utskottet tio motioner helt eller delvis. I de flesta av motionerna begärs att normerna skall kompletteras så att vad i de olika motionerna förordas kan hävdas med stöd av ett normkrav. I en motion tas också upp frågan om ändring i bostadsfinansieringssystemet.

I avsnittet ovan har utskottet givit uttryck för uppfattningen att goda skäl finns att å ena sidan inte göra det system som reglerar byggandet mera

omfattande än nödvändigt men å den andra utforma systemet så att av samhället ställda krav kan förverkligas. Det är mot denna bakgrund utskottets ställningstaganden nedan i detta avsnitt skall ses.

Utskottet behandlar inledningsvis vänsterpartiet kommunisternas partimotion 1987/88:Bo517. I motionen yrkas att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna att vid ny- eller ombyggnad av fastigheter hänsyn skall tas till behovet av *källsortering av sopor* redan i hushållslädet. Planverket – numera boverket – bör enligt motionärerna ges i uppdrag att utforma föreskrifter till PBL. I motiveringen till motionen som återfinns i motion 1987/88:Jo766 anføres att utrymmena under diskbänken och i soprummen måste vara större än i dag för att det skall bli möjligt för hushållen att bekvämt kunna sortera sopor.

Som motionärerna framhåller pågår projekt med källsortering i flera kommuner. Det finns enligt utskottets mening goda skäl att vidta åtgärder i den riktning som föreslås i motion 1987/88:Bo517 för att våra bostäder i samband med ny- eller ombyggnad skall utformas så att källsortering av sopor underlättas. Också soprummen kan behöva ges en annorlunda utformning och utrustning än i dag. Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av motionen som sin mening ger regeringen till känna att nybyggnads- och ombyggnadsregler till PBL skall utarbetas så att det blir möjligt att med hävdande av reglerna ge bostadshusen en sådan utformning att källsortering av sopor underlättas.

I två motioner, motionerna 1987/88:Bo262 (c) yrkande 9 och 1987/88:Bo543 (fp), behandlas förvaringsutrymmena i våra bostäder. I den förstnämnda motionen förordas bl.a. att *förvaringsutrymmen för grönsaker och rotfrukter* skall finnas i flerbostadshus. I den sistnämnda anføres att förvaringsutrymmen framför allt i köken reducerats till ett minimum. Motionären föreslår ett tillkännagivande till regeringen av innebörden att åtgärder bör vidtas bl.a. så att förvaringsutrymmena för livsmedel m.m. i bostäderna ökar.

I de nyligen beslutade nybyggnadsreglerna finns regler också om kökens utformning. I detta sammanhang har olika funktioner som bör finnas i köken angivits. Det har inte särskilt stadgats att där skall finnas sådana förvaringsutrymmen som motionärerna aktualiserat.

Med hänvisning till den ovan nämnda principen om en begränsning av regelsystemet m.m. är utskottet inte berett att förorda att i föreskrifterna tas in regler om att särskilda förvaringsutrymmen för livsmedel och rotfrukter skall finnas. Det får dock enligt utskottets mening närmast anses vara en självklarhet att sådana utrymmen kommer att tillföras våra bostäder när de byggs eller byggs om, även om ett krav därpå formellt inte ställs. Även om det i nybyggnadsreglerna inte särskilt angivits att sådana förvaringsutrymmen som behandlas i motionerna skall finnas, förutsätter utskottet att dessa utrymmen kommer att finnas i våra bostäder. Ett tillkännagivande enligt motionärernas förslag kan därför inte anses tjäna något reellt syfte. Motionerna 1987/88:Bo262 (c) yrkande 9 och 1987/88:Bo543 (fp) avstyrks med hänvisning till vad nu anförts.

I motion 1987/88:Bo525 (s) föreslås riksdagen som sin mening ge regeringen till känna att *regler om inbrottssäkrare dörrar* tas in i föreskrifter-

na till PBL (yrkande 2) samt att kostnaderna för sådana dörrar bör få räknas in i låneunderlaget vid beslut om bostadslån (yrkande 1).

Av redovisningen ovan (avsnitt 2.1.2) framgår att frågan om hur ett säkrare inbrottsskydd skulle utformas skulle behandlas i PBL-arbetet och att regeringen redan 1977 hade anledning att överväga den. PBL-utredningen, som ansåg frågan viktig, anförde att det fanns andra sätt att förbättra inbrottsskyddet än att införa byggnadstekniska föreskrifter om vilka dörrar m.m. som skulle finnas för att förebygga inbrott.

Det finns anledning att förstärka inbrottsskyddet även om det på senaste tiden förekommit uppgifter om att bostadsinbrotten minskat. Utskottet delar således motionärernas uppfattning härvidlag. Huruvida krav på inbrottssäkrare dörrar skall ställas genom byggnadstekniska föreskrifter eller på annat sätt kan inte anses vara en huvudfråga. Huvudsaken är att det, så långt det är rimligt och möjligt, ges möjligheter att skapa ett så gott inbrottsskydd som möjligt. Ärendet om ett bättre inbrottsskydd har under minst tio år varit aktuellt för regeringen – redan år 1975 kom låsutredningens förslag. Det finns sålunda anledning för riksdagen att hos regeringen begära förslag om hur ett säkrare inbrottsskydd skall kunna förverkligas. Regeringen bör skyndsamt låta överväga denna fråga och i förening med förslag lämna riksdagen sin syn därpå. Detta bör riksdagen med anledning av motion 1987/88:Bo525 (s) yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna.

Vad rör den av motionärerna aktualiserade frågan om att *kostnaderna för inbrottssäkrare dörrar* skulle kunna ingå i låneunderlaget för bostadslån kan erinras om att de kostnader som blir följderna av ett ökat inbrottsskydd redan i dag kan beaktas i bostadsfinansieringssammanhang. Räntebidrag kan enligt förordningen (1983:974) utgå för byte av låssystem (låskista, cylinder, trycke och bleck). Dessutom bör upplysas om att möjligheter finns att sätta in dörrar av högre kvalitet än vad som är vanligt och att kostnaderna härför kan beaktas när låneunderlaget bestäms förutsatt att de ryms inom detta. Det får anses att kostnaderna för inbrottssäkrare dörrar i rimlig grad kan beaktas i bostadsfinansieringssystemet. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion 1987/88:Bo525 yrkande 1.

Vattenskadesäkrare byggnader tas upp i motion 1987/88:Bo523 (fp). I motionen lämnas statistik om kostnaderna för att åtgärda följderna av vattenskador i byggnader. Motionären anger att orsaken till vattenskadorna till övervägande del beror på bristfälliga VVS-installationer. Särskilt oroande är den stora andelen skador i det nya byggnadsbeståndet. Motionären anser bl.a. att installationerna skall utföras så att skadorna snabbt kan upptäckas och så att konsekvenserna av utströmmande vatten blir mycket begränsade. Installationerna skall dessutom vara lätt utbytbara. Ett tillkännagivande i frågan till regeringen föreslås i motionen.

Såvitt utskottet kan bedöma innebär de nyligen beslutade nybyggnadsreglerna att flera av de aspekter för att skapa vattenskadesäkrare byggnader som motionären efterlyser beaktats. Ett särskilt kapitel om fuktskydd finns i reglerna. I ett avsnitt behandlas skydd mot vatten och fukt utifrån, i ett annat skydd mot vatten och fukt inifrån. I det sistnämnda avsnittet anges bl.a. att om risk finns för utläckande vatten eller kondens på dolda ytor utlopp från dessa ytor skall anordnas så att vattnet snabbt blir synligt. Även regler om

vattentäta och vattenavvisande skikt finns.

1988/89:BoU1

De nya reglerna får anses ligga i linje med vad i motionen förordas. Det finns inte tillräckliga skäl att nu begära ytterligare byggnadstekniska regler och föreskrifter i sammanhanget. Det finns anledning att anta att reglerna får positiv effekt. Ett tillkännagivande enligt förslaget i motion 1987/88:Bo523 (fp) kan därmed inte anses erforderligt. Motionen avstyrks.

Hygien i badrum tas upp i motion 1987/88:Bo511 (c). Motionären anför att det borde vara självklart att husen byggs så att de är lätta att rengöra, något som dock långt ifrån är fallet. Inte minst gäller detta badrummen. Badkar, som det är näst intill omöjligt att hålla rent omkring installeras fortfarande. Byggnormer som underlättar rengöring runt badkar begärs i motionen.

Att det är svårt att hålla rent i badrummen har framkommit i skilda sammanhang, bl.a. genom byggforskningsarbeten. Med tanke bl.a. på fukt- och mögelproblem är det viktigt att badrummen utformas så att rengöringen av dem underlättas så mycket som möjligt.

I nybyggnadsreglerna, avsnittet om skydd mot fukt inifrån, anges bl.a. att ytskikt samt fogar och anslutningar i våtutrymmen skall anordnas så att de lätt kan hållas rena och så att de inte medför att mögel uppstår. Vidare anges beträffande fuktskydd att en byggnad skall placeras, utformas och utföras så att vatten- och fuktskador i olika delar av byggnaden förebyggs samt att mögel, elak lukt eller andra hygieniska olägenheter inte uppkommer.

De nyligen beslutade nybyggnadsreglerna kan anses innebära att sådana regler skapats som underlättar städningen av badrum. Det finns dock anledning att överväga om de beslutade reglerna är tillfyllest för att uppnå målet om ett bättre fuktskydd och mera lättstädade badrum. Boverket har som en av sina uppgifter att följa och utvärdera hur de nu beslutade reglerna omsätts i praktiken och om de förutsatta effekterna nås. I detta sammanhang får det anses ingå som en naturlig del att även frågan om hur våra bostäder skall anordnas för att underlätta skötseln av dem övervägs. Utskottet vill också erinra om att i motiven till PBL (3 kap. 5 §) (prop. 1985/86:1 s. 490) anförts att byggnader bör utformas så att de ger möjligheter till god hygien. Särskilt betonas vikten av att bl.a. badrum byggs så att de är lätta att rengöra. Med hänvisning till vad nu anförts finns enligt utskottets mening inte tillräckliga skäl för utskottet att tillstyrka motion 1987/88:Bo511 (c).

I och med att föräldrar alltmera ofta delar på ansvaret och vårdnaden av barnen blir det enligt motion 1987/88:Bo539 (s) nödvändigt att också papporna ges möjligheter att tillsammans med sina barn fungera i samhället också utanför den egna bostaden. Sett mot denna bakgrund bör åtgärder vidtas så att *skötbord* installeras också *på offentliga toaletter*. Nu befintliga och nya offentliga toaletter bör ha sådana bord. Ett tillkännagivande därom till regeringen föreslås av motionärerna.

Den av motionärerna aktualiserade frågan bör beaktas på det lokala planet vid exploateringen och omdaningen av våra tätorter. Även om frågan inte särskilt tagits upp i PBL-propositionen torde det vara möjligt att med stöd av lagen kräva av den byggande att toaletter kompletteras med skötbord. En lämplig åtgärd kan vara att förse de stora könsneutrala handikapptoaletter som finns i många byggnader med skötbord. Ett tillkännagivande enligt

Brandsäkerheten vid alternativa boendeformer tas upp i motion 1987/88:Bo509 (s). Motionärerna anför att de alternativa boendeformerna ur brandskyddssynpunkt är klassade som vanliga bostadshus. Även om detta boende – inte sällan tillkommet för att bereda äldre och handikappade bostäder – är insprängt i vanliga bostadshus bör utrymningsfrågorna enligt motionärerna nog beaktas. Det kan enligt dem inte vara lämpligt att placera in lägenheter för grupper med ibland speciella behov i renoverade äldre fastigheter där trapphuset blivit smalt därför att hissar installerats.

I de nyligen beslutade nybyggnadsreglerna finns ett kapitel om brandskydd. En indelning i tre brandtekniska klasser görs. Som brandsäker byggnad, klass Br 1, skall utföras byggnad med tre eller flera våningar samt byggnader med två våningar som alternativt rymmer samlingslokal eller skola för 150 personer eller hotell, vårdanläggning eller industri i vilken bor resp. arbetar fler än 50 personer. Som brandhärdig byggnad, klass Br 2, skall utföras en byggnad med två våningar och en yta större än 200 m² eller en byggnad med två våningar som i princip rymmer fler än två bostadslägenheter och har bostads- eller arbetsrum i vindsplanet. Till denna klass räknas under vissa förutsättningar hotell och samlingslokaler. Byggnader som inte hänförs till klass Br 1 eller Br 2 skall i brandskyddsavseende utföras i klass Br 3.

Utifrån den nu i korthet angivna brandklassificeringen ställs krav på t.ex. byggnadsdelars bärförmåga vid brand, skydd mot brandspridning mellan byggnader och mellan s.k. brandceller och om anordningar för brandsläckning. Bl.a. ges i ett avsnitt regler om tillträdesvägar för räddningstjänsten. Det anges bl.a. att i en byggnad med tre eller flera våningar räddningstjänsten skall kunna nå vinden genom en lucka i yttertak. Kan inte detta krav uppfyllas skall en direkt förbindelse i princip anordnas från minst ett trapphus till yttertak. I en byggnad i klass Br 2 eller Br 3 skall varje bostadsrum bl.a. ha en utgång via trappa eller utgång direkt till det fria i markplanet eller en fast stege som leder till markplanet.

Även om omfattande regler om brandskydd i våra bostäder synes finnas kan det vara anledning att överväga om de senaste årens delvis nya syn på boendet för äldre och handikappade bör innebära en revidering av brandskyddet. Vad som anförts i motionen förtjänar att beaktas. Utskottet har dock inte tillräckliga belägg för ställningstagandet att de regler om brandskydd som finns i nybyggnadsreglerna inte skulle vara tillfyllest för att uppnå syftet om ett efter olika omständigheter avpassat skydd. Å andra sidan har utskottet alltså tagit intryck av vad i motionen anförts om att det kan förhålla sig så att tillräcklig hänsyn när det gäller brandskydd inte tagits till de förändrade boendeformer som boendet i servicehus eller i servicelägenheter insprängda i "vanliga" bostadshus representerar. Utan att nu förorda att nu gällande och nyligen beslutade regler och allmänna råd revideras finner utskottet det motiverat att föreslå att regeringen tar initiativ till en översyn av frågan och, om så visar sig erforderligt, beslutar om en komplettering av gällande regler. När det nu förordnade arbetet avslutats bör det finnas säkrare underlag för bedömning av den fråga som tas upp i motionen. Vad nu

anförts om vissa överväganden om brandsäkerheten vid alternativa boendeformer bör riksdagen med anledning av motion 1987/88:Bo509 (s) som sin mening ge regeringen till känna.

1988/89:BoU1

Att *brandvarnare* skall finnas i varje lägenhet föreslås i motion 1987/88:Bo505 (s). Ett tillägg härom i SBN 1980 föreslås i yrkande 1. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande till regeringen om behov av information om installation av brandvarnare i våra bostäder.

I nybyggnadsreglerna saknas föreskrifter om att brandvarnare skall installeras. Utskottet som delar motionärernas uppfattning om att brandvarnare kan innebära att bränder begränsas är emellertid inte berett att nu föreslå att tvingande regler förs in i byggnadsreglerna. Andra vägar för att öka antalet brandvarnare i bostadsbeståndet bör i första hand sökas. Här kan den samhälleliga räddningstjänstorganisationen, försäkringsbolagen och olika brandskyddsorganisationer anses ha både ett ansvar och intresse av att brandvarnare installeras och underhålls. Såvitt utskottet har sig bekant vidtas också olika åtgärder i sammanhanget. Utskottet utgår från att brandvarnare installeras i bostäderna om så befinns erforderligt för att erhålla ett fullgott brandskydd. Ett tillkännagivande enligt motionärernas förslag bör kunna undvaras. Motionen avstyrks sålunda.

Ett tillkännagivande om *krav på rökgångar* i småhus vid ny- och ombyggnad föreslås i motion 1987/88:Bo516 (fp). Utskottet har ovan (avsnitt 2.1.2) redogjort för gällande regler. I sammandrag innebär de att eluppvärmda byggnader skall ha sådan planlösning att en övergång till uppvärmning med andra energislag underlättas, något som i sin tur innebär att byggnaden skall utformas så att rökgång kan installeras i efterhand.

De nyligen antagna nybyggnadsreglerna innehåller skärpta energihushållningskrav. Regeringen avser också – enligt vad miljö- och energiministern upplyst i ett frågesvar i riksdagen den 20 oktober 1988 – att återkomma till riksdagen med förslag om att den nuvarande generella dispensen för uppvärmning med direktverkande el i särskilt uppvärmningssnåla en- och tvåbostadshus skall avskaffas. Boverket har fått regeringens uppdrag att redovisa åtgärder som motverkar långsiktiga bindningar till system för uppvärmning med direktverkande el i byggnader. Verket har bl.a. anfört att det kan finnas skäl föreskriva att direktverkande el inte får installeras som huvudsakligt uppvärmningssystem.

Avsikten är alltså att direktverkande el för uppvärmning i framtiden skall installeras endast i undantagsfall. Därmed får det av motionärerna anhängiggjorda ärendet om krav på rökgångar till inte ringa del anses ha förlorat i aktualitet. Det kan för övrigt förutsättas att frågan om kravet på alternativa lösningar för de speciella fall direktverkande elvärme installeras kommer att ingå i regeringens överväganden med anledning av bl.a. boverkets förslag.

Med hänvisning till den nya situation som inträffat beträffande direktverkande el för uppvärmning och mot bakgrund av pågående överväganden avstyrker utskottet motion 1987/88:Bo516 (fp).

I vänsterpartiet kommunisternas partimotion 1987/88:Bo239 yrkande 1 föreslås ett riksdagens tillkännagivande till regeringen av innebörden att föreskrifter till PBL skall utformas som garanterar *socialtjänstens deltagande* i den process som föregår att bygglov ges *vid ombyggnad av bostäder*. Statsmakterna bör enligt motionärerna uttala att en skyldighet skall föreligga för fastighetsägare och socialtjänst att aktivt verka för att i första hand äldre inte far illa vid ombyggnader.

Frågan om socialtjänstens deltagande i planeringsprocessen behandlades i PBL-propositionen (prop. 1985/86:1 s. 112–113) och i bostadsutskottets betänkande i ämnet (BoU 1986/87:1 s. 52–53 och 355). Efter att ha redogjort för och anslutit sig till socialutredningens förslag om hur planeringsfrågorna för nya bostadsområden och saneringen av gamla områden borde hanteras och om socialtjänstens roll i sammanhanget anförde bostadsministern att det fanns anledning att betona vikten av att bestående samverkansformer mellan berörda samhällsorgan utvecklas i enlighet med intentionerna i socialtjänstlagen (1980:620) och hälso- och sjukvårdslagen (1982:673).

I socialtjänstlagen (§ 5) anges att en av socialnämndens uppgifter är att medverka i samhällsplaneringen och i samarbete med bl.a. andra samhällsorgan främja goda miljöer i kommunerna.

Enligt utskottets mening finns inte tillräckliga skäl att genom sådana föreskrifter till PBL som motionärerna föreslår utvidga planeringsprocessen ytterligare. Utskottet har inte anledning anta annat än att den nuvarande ordningen ger socialtjänstens företrädare det inflytande över och påverkan på bl.a. ombyggnadsfrågorna som rimligen kan erfordras och som bl.a. manifesterats i socialtjänstlagen. Dessutom bör erinras om att i boverket pågår ett arbete med att utarbeta ombyggnadsregler till PBL och att samordna dessa regler med de regler som gäller beträffande ombyggnadslån. Det får anses naturligt att i detta sammanhang också ta upp frågan om hur planeringen när det gäller ombyggnad skall ordnas. Vänsterpartiet kommunisternas partimotion 1987/88:Bo239 yrkande 1 avstyrks sålunda med hänvisning till vad nu anförts.

I tre motioner tas upp skilda frågor om tillgänglighet i byggnader och vilka krav som bör ställas resp. bör kunna undvaras vid ny- och ombyggnad av bostäder speciellt när det gäller hissinstallationer. Det gäller motionerna 1987/88:Bo249 (m) yrkande 4, 1987/88:Bo506 (s) samt folkpartiets partimotion 1987/88:Bo518.

I den sistnämnda motionen – motiveringen återfinns i motion 1987/88:So235 – anförts bl.a. att kostnaderna för hissinstallationer sänkts med omkring en tredjedel på tre år men att det trots detta faktum och trots att statsbidrag till viss del utgår för hissinvesteringen hissar inte installeras i önskvärd omfattning. Motionärerna tar också upp de handikappades situation i allmänhet och anser att utgångspunkten måste vara att de handikappade skall kunna erbjudas vanliga bostäder som är utformade utifrån varje människas behov.

I s-motionen anförts att det bör undersökas vilka åtgärder som bör vidtas för att rörelsehindrade utan alltför stora svårigheter bl.a. skall kunna

förflytta sig till den övre våningen i ett tvåvåningshus.

I m-motionen anfördes att hisskravet borde kunna eftersättas i vissa fall. Bl.a. skulle det därigenom enligt motionärerna bli möjligt att få fram flera lägenheter genom att inredning av husens vindar då skulle öka. Hisskravet innebär nämligen enligt motionärerna att många inredningar av vindar till bostäder inte kommer till stånd.

Vad som gäller beträffande tillgänglighet i byggnader har redovisats ovan (avsnitt 2.1.3). Utskottet som hänvisar till vad där angivits vill med anledning av motionärernas förslag anför följande.

Vad i folkpartiets partimotion 1987/88:Bo518 anförts och som refererats ovan om utgångspunkten för *planering för handikappade* ligger enligt utskottets mening väl i linje med den förda politiken. Vad åter rör hissinstallationerna framgår av redovisningen ovan i vilken omfattning hissar kommit till under perioden 1984–första halvåret 1988 med stöd av det statliga hissbidraget. Under perioden har drygt 1 350 hissar tillkommit, som betjänar 12 500 lägenheter. Drygt 200 milj. kr. har beviljats i statsbidrag. Även om det naturligtvis kan göras gällande att det vore önskvärt att ännu fler hissar kommit till får det anses tillfredsställande att det numera praktiskt taget är regel att hiss installeras i hus med minst tre våningsplan i samband med ombyggnad. Det är givetvis också att hälsa med tillfredsställelse att hiss kan installeras som enda åtgärd i hus som för övrigt uppfyller de krav på byggnaden som rimligen kan ställas. I avsikt att göra hissinstallationerna mindre kostsamma och i avsikt att öka kunskapen om olika lösningar har statsmakten ställt medel för forskning till förfogande. Medel har också ställts till förfogande för samupphandling och teknikutveckling avseende hissinstallationer.

Vidtagna åtgärder och pågående arbete medverkar till en utveckling på området som motionärerna önskar främja. Ett tillkännagivande kan därför inte anses nödvändigt. Utskottet avstyrker med det anförda folkpartiets partimotion 1987/88:Bo518.

Kravet i motion 1987/88:Bo506 (s) bl.a. om att *hissar* skall installeras också i *tvåvåningshus* är i och för sig väl motiverat. Emellertid får vid en prioritering mellan olika krav, och i en ekonomisk situation där olika samhällssektors investeringar måste bedömas mycket noga, de önskemål som motionären för fram nu stå tillbaka. Motionen bör avslås av riksdagen.

Vad i m-motionen förs fram om att *hisskravet vid vindsinredningar* i vissa fall skulle efterges kan utskottet inte stödja. Handikappkraven får bedömas främst på det sätt som anges i PBL. De får därmed konkretiseras i den kommunala planeringen. Det är enligt utskottets uppfattning direkt olämpligt för riksdagen att uttala sig för att hisskravet vid vindsinredningar inte skulle hävdas såsom avsetts. Ytterst skulle en ändring i PBL behöva göras. Detta vill inte utskottet medverka till. Gällande ordning bör tillämpas. Motion 1987/88:Bo249 (m) yrkande 4 avstyrks med hänvisning till vad nu anförts.

Förslag om en helt fristående *kontroll- och besiktningsorganisation på byggområdet* begärs i motion 1987/88:Bo243 (c) yrkande 5. Enligt motionärerna bör denna organisation ges en utformning liknande den som gäller virkesmätarföreningens inom skogs- och virkesbranschen.

I propositionen om en ny PBL och i riksdagens beslut i ärendet behandlades också frågan om hur tillsynen och kontrollen av byggnadsarbeten borde utformas. Mycket starkt sammanfattat kan bestämmelserna om tillsyn och kontroll enligt PBL sägas vila på principen att byggherren har huvudansvaret för att byggbestämmelserna iakttas. Byggnadsnämnden skall kunna anpassa kontrollen av konstruktionshandlingar m.m. till projektets art och omfattning samt till byggherrens erfarenhet och kontroll. Nämnden skall också kunna anpassa omfattningen av sina besiktningsbesök till objektets storlek och svårighetsgrad samt till omfattningen och kvaliteten på byggherrens kontroll.

Den nu i korthet beskrivna organisationen för tillsyn och besiktning gäller sedan halvårsskiftet 1987. Det finns enligt utskottets uppfattning inte skäl att så snart efter dess tillkomst förorda att den skall ges en annorlunda utformning. Motion 1987/88:Bo243 (c) yrkande 5 avstyrks.

Ansvar för *säkerhetskontroll av hissar* behandlas i motion 1987/88:Bo540 (s). Motionären anför att tillsynsansvaret beträffande hissar är delat så att yrkesinspektionen är tillsynsmyndighet för hissar som används i verksamhet där arbetsmiljölagen gäller medan byggnadsnämnden är tillsynsmyndighet i övriga fall. Statens anläggningsprovning anlitas för att utöva tillsynen.

Riksrevisionsverket utarbetade år 1980 en rapport om provning och kontroll av hissar. I rapporten föreslogs bl.a. att tillsynen av permanent anordnade hissar centralt borde överföras till statens planverk och lokalt ligga på byggnadsnämnderna. Rapporten har överlämnats till regeringen. Frågan aktualiserades också i PBL-arbetet (prop. 1985/86:1 s. 249). Bostadsministern uttalade då sin avsikt att i annat sammanhang lägga fram en förordning om hissar som skall ersätta kungörelsen (1939:783) om tillsyn av hissar.

Enligt vad utskottet erfarit kommer ett arbete inom kort att påbörjas i bostadsdepartementet om hur tillsynsansvaret av hissar bör ordnas. Det finns emellertid trots detta anledning för riksdagen att genom ett tillkännagivande med anledning av motion 1987/88:Bo540 (s) understryka vikten av att överväganden om tillsynsansvaret för hissar verkligen kommer till stånd. Resultatet av övervägandena bör redovisas för riksdagen.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *utformning av byggföreskrifter m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Bo211 yrkande 16, 1987/88:Bo248 yrkande 3 och 1987/88:Bo249 yrkande 2,
2. beträffande *miljö- och kvalitetskraven i byggandet*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Bo243 yrkande 3,

3. beträffande *källsortering av sopor*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Bo517 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

4. beträffande *förvaringsutrymmen för grönsaker och rotfrukter*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Bo262 yrkande 9 och 1987/88:Bo543,

5. beträffande *regler om inbrottssäkrare dörrar*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Bo525 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

6. beträffande *kostnaderna för inbrottssäkrare dörrar*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Bo525 yrkande 1,

7. beträffande *vattenskadesäkrare byggnader*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Bo523,

8. beträffande *hygien i badrum*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Bo511,

9. beträffande *skötbord på offentliga toaletter*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Bo539,

10. beträffande *brandsäkerheten vid alternativa boendeformer*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Bo509 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

11. beträffande *brandvarnare*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Bo505 yrkandena 1 och 2,

12. beträffande *krav på rökgångar*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Bo516,

13. beträffande *socialtjänstens deltagande vid ombyggnad av bostäder*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Bo239 yrkande 1,

14. beträffande *planering för handikappade*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Bo518,

15. beträffande *hissar i tvåvåningshus*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Bo506.

16. beträffande *hisskravet vid vindsinredningar*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Bo249 yrkande 4,

17. beträffande *kontroll- och besiktningsorganisation på byggområdet*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Bo243 yrkande 5,

18. beträffande *säkerhetskontroll av hissar*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Bo540 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Stockholm den 15 november 1988

På bostadsutskottets vägnar

Agne Hansson

Närvarande: Agne Hansson (c), Oskar Lindkvist (s), Magnus Persson (s), Knut Billing (m), Lennart Nilsson (s), Erling Bager (fp), Hans Göran Franck (s), Bertil Danielsson (m), Nils Nordh (s), Rune Evensson (s), Gunnar Nilsson (s), Jan Sandberg (m), Leif Olsson (fp), Jan Strömdahl (vpk), Jill Lindgren (mp), Britta Sundin (s) och Birger Andersson (c).

1988/89:BoU1

Reservationer

1. Utformning av byggföreskrifter m.m. (mom. 1)

Knut Billing, Bertil Danielsson och Jan Sandberg (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med "Med anledning" och på s. 9 slutar med "ägt rum" bort ha följande lydelse:

I motioner från moderata samlingspartiet har i skilda sammanhang betonats vikten av en avreglering av byggmarknaden. Vad frågan nu närmast gäller är det omfattande regelverk som i detalj reglerar byggandet och som samlats i Svensk byggnorm 1980 (SBN).

SBN är föremål för revision. Plan- och bostadsverkets (boverket) styrelse har, som framgått ovan, nyligen fattat beslut om att utge nybyggnadsregler (föreskrifter och allmänna råd). Dessa kommer i princip att ersätta SBN 1980. Det finns emellertid all anledning att ytterligare överväga reglernas utformning och ge dem den inriktning som föreslås i moderata samlingspartiets partimotion 1987/88:Bo211 och i motionerna 1987/88:Bo248 (m) och 1987/88:Bo249 (m). Som förordas i motionerna finns goda skäl att minska omfattningen av regelsystemet och att göra normerna funktionsinriktade så långt detta är möjligt. I princip bör i föreskrifter endast regleras grundläggande säkerhetskrav, handikappkrav och krav för att uppnå en godtagbar energihushållning.

En reservation till beslutet i boverkets styrelse om att ytterligare överväga utformningen av nybyggnadsreglerna m.m. har i huvudsak följande innebörd.

Vid sammanträdet i boverkets styrelse den 25 oktober 1988 redovisades att i det material som sänts ut tidigare fanns omfattande fel. Text som var avsedd att utgöra allmänna råd redovisades som föreskrift och omvänt. Vidare hade rådstext utformats som föreskrift osv.

Mot bakgrund av att en så stor del av materialet tillställts styrelseledamöterna så sent och att det uppvisade omfattande fel och brister, krävdes vid styrelsens sammanträde att ärendet skulle bordläggas till verksstyrelsens decembersammanträde. Styrelsens socialdemokrater avvisade denna begäran med stöd av generaldirektören.

Beslutet är ett slående bevis på socialdemokraternas uppfattning om verksstyrelsernas roll. De viktigaste uppgifterna för boverkets styrelse är att besluta om anslagsframställning och föreskrifter. När den för svensk bygghandling så viktiga och omfattande föreskriftssamlingen, "Nybyggnadsföreskrifter" skall behandlas, fattas beslut på felaktiga handlingar och utan att allt material studerats.

Det går inte att ursäkta beslutet med nödvändigheten att snabbt få ut de nya föreskrifterna eftersom dessa skall gälla parallellt med nuvarande SBN under både 1989 och 1990.

När styrelsen avvisade ett under styrelsesammanträdet framfört bordlägg-

ningsyrkande krävdes att förslaget skulle omarbetas. Skälet härtill är att föreskrifterna är alltför omfattande och detaljstyrande, att de i alltför liten utsträckning utformats som funktionskrav och att en mycket stor del av alla råd och exempel bör strykas och i stället publiceras i handböcker o dyl.

Det slutgiltiga materiella innehållet och utformningen av nybyggnadsföreskrifterna kommer nu att avgöras av boverkets tjänstemän trots att styrelsen för sin del godkänt det förslag som förelåg vid sammanträdet. En i sanning märklig och avslöjande tågordning.

Mot bakgrund av vad anförts i reservationen till boverkets styrelse och i de nu behandlade m-motionerna föreslår utskottet att riksdagen med anledning av motionerna som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför. Vad nu anförts innebär sammanfattningsvis att regeringen bör uppdraga åt boverket att ytterligare bearbeta systemet av nybyggnadsregler.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. *beträffande utformningen av byggföreskrifter m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Bo211 yrkande 16, 1987/88:Bo248 yrkande 3 och 1987/88:Bo249 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

2. Källsortering av sopor (mom. 3)

Knut Billing, Bertil Danielsson och Jan Sandberg (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Som motionärerna" och slutar med "sopor underlättas" bort ha följande lydelse:

I vissa av våra kommuner har försök med källsortering av sopor nyligen inletts. I andra pågår förberedelser för att påbörja sådan sortering. Resultatet av pågående försök bör avvaktas. Riksdagen bör inte nu begära att byggregler skall tillskapas avseende källsortering av sopor.

Vänsterpartiet kommunisternas partimotion 1987/88:Bo517 avstyrks.

dels att moment 3 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

3. *beträffande källsortering av sopor*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Bo517.

3. Förvaringsutrymmen för grönsaker och rotfrukter (mom. 4)

Jan Strömdahl (vpk) och Jill Lindgren (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Med hänvisning" och slutar med "nu anförts" bort ha följande lydelse:

Det borde vara en självklarhet att bostäder förses med förvaringsutrymmen för grönsaker och rotfrukter. Det finns dock alltför många exempel på att sådana utrymmen saknas. De skafferier och matkällare som finns i äldre bostäder försvinner t.o.m. ofta till förmån för kyl- och salskåp. Detta är olämpligt bl.a. med hänsyn till energihushållningen.

Som framgått ovan saknas i de nyligen beslutade nybyggnadsreglerna föreskrifter om att utrymmen för förvaring av rotfrukter och grönsaker skall finnas. Bl.a. har det senaste decenniets bostadsbyggande visat att regler

faktiskt behövs så att garantier skapas för att sådana förvaringsutrymmen som motionärerna aktualiserat kommer att finnas i våra bostäder. Ett tillkännagivande till regeringen i enlighet med vad i motionerna förordats är sålunda väl motiverat.

dels att moment 4 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

4. beträffande *förvaringsutrymmen för grönsaker och rotfrukter*
att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Bo262 yrkande 9
och 1987/88:Bo543 som sin mening ger regeringen till känna vad
utskottet anfört.

4. Regler om inbrottssäkrare dörrar (mom. 5)

Knut Billing, Bertil Danielsson och Jan Sandberg (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Det finns" och slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är frågan om vilket inbrottsskydd som skall finnas i våra lägenheter ytterst en fråga för den boende. Det är inte lämpligt och inte heller rimligt att i föreskrifterna till PBL, såsom motionärerna förordar, ta in tvingande regler om hur inbrottsskyddet skall ordnas i det enskilda fallet. Även försäkringsbolagen får anses ha ett intresse av att i våra bostäder finns ett fullgott inbrottsskydd. Åtgärder för att erhålla ett bättre sådant skydd har också vidtagits av försäkringsbolagen.

Med hänvisning till vad nu anförts avstyrker utskottet motion 1987/88:Bo525 (s) yrkande 2 om en byggnormering av inbrottsskyddet i våra bostäder.

dels att moment 5 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

5. beträffande *regler om inbrottssäkrare dörrar*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Bo525 yrkande 2,

5. Planeringen för handikappade (mom. 14)

Erling Bager och Leif Olsson (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar med "Vad i" och slutar med "1987/88:Bo518" bort ha följande lydelse:

Även om vissa åtgärder vidtagits i avsikt att tillförsäkra att för de handikappade skapas bostäder och en boendemiljö som anpassats till den handikappades förutsättningar och behov är ännu mycket ogjort. Den fysiska förändringen av samhället går alltför långsamt. Utgångspunkten för bostadsplaneringen måste vara att erbjuda handikappade bostäder som är anpassade till deras situation. Olika boendeformer måste skapas som passar i det enskilda fallet. Ibland kan det vara lämpligt med boende i kollektiv form, ibland kan det vara lämpligt med handikapplägenheter insprängda i "vanliga" bostadshus och ibland kan den handikappade vara betjänt av att lägenheten byggs om i mindre omfattning.

Särskilt förtjänar att uppmärksammas betydelsen av att hiss i ökad omfattning installeras i hus där sådan saknas. Även om det finns möjlighet att erhålla bidrag för hissinstallationer finns anledning att vidta åtgärder så att

detta bidrag används i större omfattning. Av den ovan (avsnitt 2.1.3) lämnade statistiken framgår, enligt utskottets mening, att det finns skäl att föreslå att åtgärder vidtas så att bidraget verkligen kommer att efterfrågas i större omfattning och att därmed hissinstallationer kommer till stånd i större omfattning än i dag.

dels att moment 14 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

14. beträffande *planering för handikappade*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Bo518 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Kontroll- och besiktningsorganisationen på byggområdet (mom. 17)

Agne Hansson och Birger Andersson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 17 börjar med "Den nu" och slutar med "yrkande 5 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Även om endast en relativt kort tid förflutit sedan PBL trädde i kraft finns det anledning att göra en översyn av kontroll- och besiktningsorganisationen. Som framgått av redogörelsen ovan kan byggnadsnämnden närmast anses ha ställning som part i kontrollsammanhang enligt PBL. Detta är inte tillfredsställande.

En bättre ordning skulle vara att tillskapa ett helt opartiskt organ som parterna i en tvistefråga kunde vända sig till i byggprocessen och inte bara för kontroll utan redan innan problemen blivit akuta. Till ledning för hur en sådan ordning kan utformas bör studeras den roll som virkesmätaarföreningen har inom skogs- och virkesbranschen. Regeringen bör överväga att utforma ett kontrollsystem på byggområdet i enlighet med vad nu förordats och lämna riksdagen ett förslag i frågan.

dels att moment 17 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

17. beträffande *kontroll- och besiktningsorganisationen på byggområdet*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Bo243 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Särskilda yttranden

1. Byggnormernas utformning, miljö- och kvalitetskraven i byggandet

Agne Hansson (c), Erling Bager (fp), Leif Olsson (fp) och Birger Andersson (c) anför:

I betänkandet behandlas tre motioner som rör byggnormernas utformning och en som rör miljö- och kvalitetskraven i byggandet. Motionerna väcktes under allmänna motionstiden 1988, dvs. i januari månad.

I det läge som nu uppkommit i och med plan- och bostadsverkets beslut den 25 oktober om att utge nybyggnadsföreskrifter (regler och allmänna råd) är det inte längre meningsfullt att stödja de tre motioner i vilka förordas att

föreskrifterna skall ges en viss utformning. I och för sig hade det varit önskvärt att boverkets beslut hade föregåtts av ytterligare överväganden. Emellertid måste detta önskemål avvägas mot kravet på att nu få normer som är bättre anpassade till PBL och följdförfattningar. Vi förutsätter dock att boverket noga följer utfallet av de nu beslutade reglerna och vidtar de förändringar som eventuellt kan bli nödvändiga när normerna någon tid prövats i den praktiska hanteringen.

Vad rör motionen om miljö- och kvalitetskraven i byggandet är förhållandet likartat. Det är inte, i det läge som nu uppkommit, längre motiverat att begära regler i ämnet. Utfallet av de nyligen beslutade föreskrifterna bör avvaktas. Om de nya byggreglerna inte ger förväntat resultat finns anledning att ånyo aktualisera motionskravet.

2. Miljö- och kvalitetskraven i byggandet

Knut Billing, Bertil Danielsson och Jan Sandberg (alla m) anför:

Vi har i en reservation föreslagit att regeringen uppdrar åt plan- och bostadsverket att ytterligare överväga utformningen av nybyggnadsreglerna; överväganden som bl.a. skall utgå från att byggreglerna minskar i omfattning och att de ges en klarare funktionsinriktning än i dag. Ett förverkligande av sådana byggregler kommer att innebära att miljö- och kvalitetskraven i byggandet sätts i förgrunden. Vad i motion 1987/88:Bo243 (c) yrkande 3 föreslagits kommer därmed att tillgodoses.

3. Regler om inbrottssäkrare dörrar

Jill Lindgren (mp) anför:

I betänkandet behandlas en motion (s) om att olika åtgärder skall vidtas så att inbrottssäkrare dörrar sätts in när bostäder byggs eller byggs om. Utskottet föreslår ett riksdagens tillkännagivande till regeringen om att en översyn kan behövas så att sådan dörrar verkligen sätts in.

Jag har kunnat ansluta mig till utskottets förslag men vill samtidigt påpeka att helt andra åtgärder, bl.a. av social natur, behövs och att aldrig så inbrottssäkra dörrar kan förhindra att bostadsinbrott begås.

4. Krav på rökgångar

Agne Hansson (c), Erling Bager (fp), Leif Olsson (fp), Jan Strömdahl (vpk), Jill Lindgren (mp) och Birger Andersson (c) anför:

I betänkandet redovisar utskottet att regler skall införas som innebär att det kommer att bli betydligt mera sällsynt än i dag att kunna installera direktverkande el i en- och tvåbostadshus. Endast i speciella fall kommer enligt miljö- och energiministern denna uppvärmningsform att få användas.

Kravet på att rökgångar i hus som uppvärms med direktverkande el skall finnas får anses något ha förlorat i aktualitet om regeringens kommande förslag accepteras av riksdagen. Vi förutsätter att detta förslag skyndsamt föreläggs riksdagen. Mot denna bakgrund har vi kunnat ställa oss bakom utskottets förslag om avslag på den motion (fp) i vilken fordras att rökgångar

sätts in i nya villor och flerbostadshus samt vid genomgripande reparationer av sådana hus. För övrigt skulle en mera effektiv värmeförsörjning av våra bostadsområden uppnås genom värmeproduktion i små panncentraler.

Om regeringsförslaget dröjer någon längre tid och om inriktningen av det inte blir den som antytts finns det anledning att återkomma till frågan, kanske redan under allmänna motionstiden 1989.

5. Hisskravet vid vindsinredningar

Knut Billing, Bertil Danielsson och Jan Sandberg (alla m) anför:

Det finns anledning för riksdagen att genom ett uttalande stryka under vikten av att olika åtgärder genomförs i avsikt att tillskapa flera lägenheter. Genom att inreda vindar är det möjligt att öka antalet lägenheter i äldre hus. Sådana lägenheter är attraktiva inte minst för ungdomar. Emellertid händer det inte sällan att angelägna vindsombyggnader inte kommer till stånd därför att byggnadsnämnden kräver att även vindsvåningen skall kunna nås med hiss. Gällande lagstiftning ger kommunerna möjligheter att avstå från att kräva hiss vid vindsinredningar om området ändå får långsiktigt godtagbara kvaliteter. Vi förutsätter att kommunerna tillvaratar de möjligheter som faktiskt finns och att det därigenom blir möjligt att inreda fler vindar till bostäder. Regeringen bör informera kommunerna i frågan. Om kommunerna inte handhar bygglagstiftningen i enlighet med vad nu antagits så att vindar i större utsträckning än vad som sker i dag kan inredas till bostäder finns anledning att återkomma till riksdagen med förslag om ändring av PBL.